

УДК 378.147.091.33-027.22:373.3

К. В. ГОДЛЕВСЬКА

аспірант

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УГОРЩИНІ

У статті досліджено роль педагогічної практики в підготовці майбутніх учителів початкових класів в Угорщині. Виокремлено види педагогічних практик у системі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині. Визначено нормативно-правову базу організації та проведення педагогічних практик майбутніх учителів початкових класів в Угорщині.

Ключові слова: педагогічна практика, майбутні вчителі початкових класів, Угорщина, система професійної підготовки.

Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується пошуком нових форм і методів професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Важливе місце серед них посідає педагогічна практика. Особливості цієї діяльності полягають у тому, що вона спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх учителів, мобілізує особистісний потенціал і виявляє приховані здібності студента, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню почуття задоволення від власної діяльності. У цьому контексті зростає значення вивчення специфіки організації та функціонування систем педагогічної освіти провідних країн Європи, зокрема Угорщини. У процесі дослідження встановлено, що угорська та українська моделі професійної підготовки вчителів початкових класів мають багато спільних рис, зумовлених історично сформованими традиціями, особливостями національного, соціально-економічного, духовного розвитку держав, концептуальних засад освітньої політики. Отже, важливо вивчити шляхи вдосконалення практичної підготовки угорських педагогів для використання позитивних ідей у педагогічних ВНЗ України.

Проблеми теорії та практики підготовки майбутніх учителів, їх готовності до фахової діяльності є предметом дослідження багатьох науковців. Значний інтерес становлять праці з методологічних основ підготовки педагогічних фахівців у системі неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало); теоретико-методологічних засад підготовки майбутніх педагогів (Ю. Бабанський, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Слассьонін); практичної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів (О. Абдуліна, А. Бондар, В. Розов); особливості організації педагогічної практики в педагогічних ВНЗ зарубіжних країн (Дж. Бернхаум, А. Васильюк, С. Деркач, Ю. Кіщенко, О. Огієнко, І. Протасова, Л. Пуховська, К. Райд, О. Родіна, Н. Трефффорд). Варто зазначити, що угорський досвід під-

готовки педагогічних кадрів українські дослідники аналізували дуже мало (Є. Боркач, Ю. Гульпа, І. Керестень, М. Леврінц, В. Сагарда та ін.).

Ознайомлення з останніми публікаціями вітчизняних науковців з тематики професійної підготовки вчителів в Угорщині засвідчує, що питання організації педагогічних практик не було в них пріоритетним.

Мета статті полягає в аналізі практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині.

Педагогічна практика є органічною складовою єдиного навчально-виховного процесу, психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутнього вчителя, пов'язуючи теоретичне навчання студента у вузі з його майбутньою самостійною роботою в школі. Створюючи умови, максимально наближені до реальних умов самостійної педагогічної діяльності в школі, педагогічна практика реалізує сприятливі передумови для формування основ професійної майстерності вчителя. У процесі педагогічної практики є можливість певною мірою осмислити педагогічні явища й факти, закономірності та принципи навчання й виховання, оволодіти професійними вміннями, досвідом практичної діяльності [3, с. 4].

Зміст професійної підготовки вчителів в Угорщині регулює Постанова уряду "Про вимоги до професійної підготовки вчителів 111/1997. (VI.27)", у якій окреслено основні цілі навчально-професійної діяльності студентів педагогічних вузів: пізнання особистості учня, забезпечення диференційованого навчання; виховання в учнів культури поведінки, здорового способу життя, екологічної грамотності тощо; розпізнавання проблем учнів із особливими потребами, вадами здоров'я; робота з обдарованими дітьми та учнями з посередніми здібностями; розробка та впровадження навчальних матеріалів, використання технічних засобів і засобів масової інформації; розвиток педагогічної комунікації, формування колективу, вирішення конфліктів; керівництво навчально-виховним процесом [4].

Як свідчить аналіз навчальних планів та нормативно-правових документів Угорщини, вищі навчальні заклади в межах правових розпоряджень автономно приймають рішення про організацію навчально-виховного процесу, навчальних планів, форм і методів навчання.

У свою чергу, професійно-педагогічний навчальний компонент включає: загальну психологічну та педагогічну теоретико-практичну підготовку протягом 330 академічних год., яка становить 23 кредити за обох наявних моделей підготовки вчителів; методичну теоретичну та практичну підготовку, тривалістю щонайменше 120 навчальних год., а для спарених спеціальностей – 150 год. і становить 7–10 кредитів; шкільну навчально-виховну практику в межах 150 навчальних год., яка становить 10–12 кредитів. Із цієї загальної кількості виділених годин слухачі щонайменше 90 год. проводять у школі під керівництвом викладачів і менторів, беручи участь у загальній педагогічній практиці та фаховій. На індивідуальну практику викладання виділяють 15 год., після якої слухачі дають показові уроки, які оцінює вуз. У випадку здобуття додаткової педагогічної освіти слухачеві достатньо пройти тільки методичну підготовку та педагогічну практику.

Органічною складовою професійної підготовки майбутніх учителів у Дебреценському університеті є проходження педагогічної практики, яка включає 3 складові: загальну, спеціальну та індивідуальну практики. Практична підготовка майбутніх педагогів заснована на партнерських засадах між університетом і школами, де працюють фахівці тільки після проходження відповідних акредитованих курсів з підготовки керівників педагогічної практики – менторів.

Студенти університету проходять педагогічну практику в 25 базових школах і 24 навчальних закладах різного типу, з якими було укладено договір, під наглядом 150 дипломованих керівників педагогічної практики. До роботи з практичної підготовки майбутніх учителів залучені 24 дорадники, серед яких 21 є викладачами вузу. За фахову практичну підготовку слухачів університету відповідають 26 викладачів, спеціалістів з методик викладання профільюючих дисциплін [5].

Центральним органом управління університету м. Дебрецен, в уповноваження якого входить координація та узгодження професійної підготовки педагогів на основі вищеописаної моделі, є Центр професійної підготовки вчителів, який було засновано в 1994 р.

У коло завдань Центру професійної підготовки вчителів входить прийняття рішень, пов'язаних із управлінням професійною підготовкою педагогів в університеті, розгляд звітів дорадників і керівників педагогічних практик, організація та координація професійно-педагогічної підготовки студентів університету, проведення державних іспитів. В університеті є заступник ректора з професійно-педагогічної підготовки вчителів.

Завершальний етап навчання, тобто шкільна практика, здійснюється тільки після успішно складеного 2-го компонента – методики викладання профільюючої дисципліни – та триває в останньому семестрі. Під час проходження педагогічної практики в школі студент зобов'язаний вести журнал спостережень і брати участь у навчально-виховному процесі школи. Остання фаза педагогічної практики передбачає проходження індивідуальної практики протягом 4-х тижнів під наглядом керівників педпрактики та отримання консультацій викладачів ВНЗ.

Розглянемо детальніше процес організації педагогічної практики в педінституті м. Кечкемейт. Як і в більшості педагогічних інститутів Угорщини, шкільна педпрактика в цьому вузі побудована за коопераційною моделлю. Починаючи з 3-го семестру, студенти один день на тиждень проводять у школі, спостерігаючи за роботою досвідчених учителів-менторів. Студенти працюють у групах із 10-ти чоловік. Головним завданням практикантів на цій фазі педагогічної практики є ведення журналу спостережень та аналіз уроків, який відбувається на спеціальних семінарських заняттях. Наступною фазою є індивідуальна педагогічна практика, яка триває 5–8 днів і передбачає не лише спостереження, а й мікровикладання. Загальна кількість академічних годин, відведених на групову та індивідуальну педагогічну практику, становить 550 год.

Шкільній педагогічній практиці передують глибока комплексна теоретична підготовка студентів, присвячена вивченню основних форм педаго-

гічної діяльності та особливостей організації навчально-виховного процесу школи. Протягом 3-го семестру студенти один день на тиждень проводять у школі, ознайомлюючись із процесом планування та організації навчання, видами педагогічної діяльності. Аналіз та обговорення уроків відбувається під керівництвом фахівців з методик викладання та ментора, основні висновки яких фіксує студент у журналі спостережень. Завершується педагогічна практика 3-го семестру написанням курсової роботи з методики викладання в початковій школі, попередньо узгодженою та затвердженою викладачем методики.

Педагогічна практика в 4-му семестрі передбачає проходження групової та індивідуальної педпрактики, під час якої студенти спостерігають за проведенням уроків із загальноосвітніх дисциплін та уроками. Студенти залучаються до мікровикладання, попередньо обговоривши навчальний матеріал і план уроку з ментором. Десятиденна індивідуальна педагогічна практика завершується показовим уроком перед однокурсниками. У цей час студентам ще не дозволяють проводити уроки. Натомість студенти виконують завдання асистента вчителя початкових класів: перевіряють зошити, словники, розробляють і перевіряють контрольні завдання, готують унаочнення та роздатковий матеріал, пишуть плани уроків і проводять фрагменти уроків. У 4-му семестрі студенти також беруть участь у спостереженні та організації позакласних навчально-виховних заходів.

У 5–7-му семестрах студенти щотижня відвідують заняття та семінарські заняття, на яких проводиться аналіз уроків. Додатково студентам доручають проведення уроків у 1–4-х класах під наглядом ментора. Перед початком викладання студент повинен здати план уроку та навчальні матеріали для перевірки ментору, після чого слідує обговорення та оцінка педагогічної діяльності студента викладачем методик навчання та ментором. Після проведених 6–8-ми уроків студент дає показовий урок перед групою однокурсників [1].

Протягом 8-го (завершального) семестру студенти проходять 12-тижневу педагогічну практику, під час якої вони проводять 55 уроків із шкільних предметів початкових класів. Вони беруть активну участь у житті школи, проводять позаурочні навчально-виховні заходи, виконують адміністративні завдання, спілкуються з батьками учнів, відвідують шкільні збори, на що навчальним планом педінституту відведено 250 академічних год. На завершення студенти дають 2 показові уроки з будь-якої загальної шкільної дисципліни, оцінка за які входить у загальну суму балів на державному іспиті.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки: педагогічна практика є важливою ланкою підготовки угорських учителів початкових класів, джерелом формування мотивації майбутніх учителів до педагогічної діяльності; вона є засобом активізації професійного саморозвитку майбутнього вчителя, допомагає виробити індивідуальний педагогічний стиль; її прикметними організаційними ознаками є наскрізність і наступність, самостійність та активність студентів, узгодженість вимог і дій учителів та викладачів педагогічного університету.

Список використаної літератури

1. Леврінц М. І. Розвиток системи підготовки педагогічних кадрів в Угорщині / М. І. Леврінц // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2009. – Вип. 16–17. – С. 65–66.
2. Огієнко О. І. Тенденції реформування вищої освіти Великої Британії в контексті євроінтеграційних процесів / О. І. Огієнко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. жур. / ред. кол.: А. Сбруєва (гол.), Дж. Бушоп, О. Єременко та ін. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – С. 10–19.
3. Педагогічна практика студентів : навч. посіб. для студ. фіз.-матем. спец. пед. вузів / уклад. Н. І. Труш, Б. Б. Беседін, Р. В. Олійник, В. М. Рибенцев та ін. ; за ред. В. І. Сипченка. – Слов'янськ, 2010. – 63 с.
4. 111/1997. (VI. 27.) Korm. rendelet a tanári képesítés követelményeiről [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.art.pte.hu/sites/www.art.pte.hu/files/files/menuek/dokument/admin/szabalyzatok/torveny/111-1999.pdf>.
5. A Debreceni Egyetem képzési programja [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ieas.unideb.hu/admin/file_577.pdf.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2016.

Годлевская Е. В. Педагогическая практика в системе профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов в Венгрии

В статье исследована роль педагогической практики в подготовке будущих учителей начальных классов в Венгрии. Выделены виды педагогических практик в системе профессионально-педагогической подготовки будущих учителей начальных классов в Венгрии. Определена нормативно-правовая база организации и проведения педагогических практик будущих учителей начальных классов в Венгрии.

Ключевые слова: педагогическая практика, будущие учителя начальных классов, Венгрия, система профессиональной подготовки.

Hodlevska K. Educational Practice in the System of Professional Training of Primary School Teachers in Hungary

The article deals with the role of educational practice in the training of future primary school teachers in Hungary, which lays in comprehension of pedagogical phenomena and facts, laws and principles of training and education, the mastery of professional skills and practical experience. Educational Practices realizes favorable preconditions for the formation of the basis of professional skills of the teacher, since only practice creates conditions close to real conditions of self-teaching activities in the school.

The following types of educational practice in the system of professional and educational training of primary school teachers in Hungary are determined: general, special and individual practice. The practical training of future teachers in Hungary is based on a partnership between the university and schools, where specialists work only after passing the relevant training courses accredited by heads of teaching practice – mentors.

The regulatory framework of organization and educational practice of primary school teachers in Hungary is defined. The content of teacher training in Hungary is regulated by Government Decree “On requirements for teacher training 111/1997. (VI.27)”. Analysis of curricula and legal documents in Hungary showed that the higher education institutions within the legal regulations make decisions independently about the organization of the educational process, curricula and methods of teaching.

Hungarian model of educational practice at school where students are actively involved in the educational process of the school is an important source of motivation for future primary school teachers, some elements of which should be used in the training of teachers in Ukraine.

Key words: educational practice, future primary school teachers, Hungary, professional preparation system.